

12
Q. F. F. Q. S.
DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA,

DE EO 1702, 6
QVOD JUSTUM EST
CIRCA EXCEPTIONES CON-
TRA PROMISSIONEM JURATAM,

87
QVAM
DIVINA AUXILIANTE GRATIA
IN ILLUSTRIS OMNIUM SCIENTIARUM
UNIVERSITATE ERFURTENSI
AUTORITATE & CONSENSU
INCLYTI JURECONSULTORUM ORDINIS
PRO LICENTIA,

Summos in Utroque Jure Honores & Privilegia,

Doctoralia ritè capeffendi,

SUB PRÆSIDIO

Prænobilis, Consultissimi ac Excellentissimi,

DOMINI

JOHANNIS PHILIPPI
Streit / Jci.

PER-ANTIOVÆ HUIUS UNIVERSITATIS RECTO-
RIS MAGNIFICI, ELECTORAL. REGIMINIS CON-
SILIARII, nec non FACULTATIS JURIDICÆ
h. t. DECANI, &c &c.

Eruditè publicè examinandam sistet

Samuel Richter / Vrat. Siles. Pract. Jurat:

AUTHOR & RESPONDENS

Ad diem 19. Octobr. A. O. R. 1702.

ERFORDIÆ, Typis GROSCHIANIS, Acad. Typogr.

DEFO
OVOD JUSTUM EST
CIRCA EXCESSIONES
TRA PROMISSORUM

IN
SACRIS
LITURGIIS
ET
OFFICIIS
DIVINIS

JOHANNES
LUTHERUS

THE
ARTICLE
OF
SMARTE

OF
THE
ARTICLE
OF
SMARTE

22

I. N. D. N. J. C.

THESIS I.

DE intricata non minus quam ardua Moralitatis Exceptionum contra promissionem juratam materia disserturis variæ quidem occurrabant Methodi, JCtis in pertractandis rebus familiares. Aliquando enim à simplicioribus & facilioribus ut in § 3. *J. de Legat.* aliquando à vetustioribus, ut in §. 11. *J. de R. D. §. 1. de Testam.* aliquando à dignioribus, ut in §. f. *J. de J. N. G. & C.* aliquando ab universitate ad res singulares, ut in *L. 1. pr. ff. de R. V.* aliquando à singulis rebus ad universitates, ut in §. f. *J. per quas personæ cuique acquir. & L. 1. pr. ff. ad SC. Trebell.* aliquando ab eò, quod est in solidum, ad id, quod non est in solidum procedunt, ut in *L. 1. pr. ff. de Pecul.* Nulla tamen aptior videbatur, quam generalia specialioribus præmittens Methodus. Præmissis namque ejusmodi generalioribus demonstrandi principiis, iisdemque velut fundamentis suppositis, de specialioribus omnibus numeris examinando, confirmando, & defendendo apte inquirere, copiose invenire, majoriq; certitudine judicare possumus: cum argumentum à genere ad speciem non probabile modo, sed etiam necessarium. Nicol. Everhard, *loc. leg. 6. pr.*

A

TH.

Exceptionum autem nostrarum vera ac immota principia inquirentes ; unde aestimari possit, quod bonæ malæ sint, unde hæc bonitas & malitia moralis suam habeat originem, quam agnoscant regulam aut normam, secundum quam opponendæ, & de earundem moralitate iudicium veritati consentaneum sit instituentium, variæ admodum, si scriptores de moralitate Actionum in genere evolimus, imò penè infinitæ de iis extant opiniones, adeò, ut si omnes & singulas longo ordine recensere vellemus, rationesque præcipuas, quibus earum quælibet est suffulta, in mediam adducere, dubium non sit, quin multis alienis nosmet sine causa simus implicaturi.

TH. III.

Paucissimis proinde tantum attingere lubet, quod aliqui proborum exempla, vel Dd. iudicium tantæ reputent authoritatis, ut in eo securè acquiescere possit Exceptionum contra promissionem juratam Moralitas, & eas omnes, quæ à bono quodam Viro, Interprete, consulente aut decidente quodam oppositæ, aut approbatæ constant, ab ipsis quoque rectè oppositas esse, aut opponi posse contendunt, quam doctrinam PROBABILITATIS vocant Jesuitæ, & ita describit Ludovicus Montaltius in *Licentis provincialibus, Epist. ad Lect. Licere cuique eam opinionem tuta conscientia sequi, quam quatuor, vel tres, vel duo, vel unus etiam gravis Doctor tradiderit; itemque consultum de aliqua re Doctorem posse respondere juxta probabilem aliorum sententiam, quamvis ipse Doctor ejusmodi sententiam speculative falsam esse certo sibi persuadeat, ut ait Laymannus Jesuita: adeoque cum ex utraque sententia consilium dare possit, prudenter facturum si eam in consilio*

filio dando eligat, qua consulenti favorabilior seu exoptatior sit &c. Quo spectat quod in Lucubrationibus Vaticanis Libr. 2. Tit. 1. n. 55. scribit Franciscus Cardinalis Mantica: Doctoribus Juris Pontificij, in iis qua pertinent ad moralem Philosophiam, magis credendum esse, quam Theologis.

TH. IV.

At tacemus, multos ad superstitionem usque divini Numinis metu timidos, sive ut Imperiator noster eos describit *L. 21. C. de Fid. Instrum.* qui subtili numinis divini reverentia tenti, & veri quidem Sacramenti præstationem extremè abhorrent *l. 8. p. ff. de condit. Instit.* Qualis fuit Clinias Pythagoricus, qui damnum trium talentorum pati maluit, quam juramentum, quod verum fuisset præstare, referente Tholos. *Synth. L. 50. c. 3.* Quo cum convenire videntur adhuc Russi, qui Teste Adamo Oleario *in Jein. Pers. L. 3. c. 20.* ex juramento præstito omnes in distincte, sive verum juraverint, sive falsum, notant infamia, & propterea Jusjurandum æquè ac ipsum perjurium evitandum autumant. Tales olim erant Essæi teste Josepho *de Bello Judaic. L. 2. c. 7.* quamvis enim hi primo in Sectam suam ingressu juraverint, ut videre est apud Eusebium *de prepar. Evang. L. 9. c. 1.* tamen deinceps per omnem vitam, quæcunque se causa offerret, non minus à Jure jurando abstinendum esse opinabantur, quam à perjurio, & esse jam tum mendacij condemnatum, cui sine Deo non credatur. Negabant etiam Manichæi juramenta licita, quos secuti Monachi & religiosi quidam Franciscani, fratres Minores dicti, *c. 51. X. de Testibus.* Negant & Anabaptistæ, per versè & contumaciter negantes verba Christi Salvatoris apud *Matth. 5. vers. 37.* & ex eo Jacobi Apostoli *in Epistola sua cap. ult. vers. 11. Ne jurate omnino sed sermo vester sit: Est, est, non, non, quod autem abundantius est, à malo est*

Circa quos obiter notandum, quod Christus d. I. non universaliter & simpliciter prohibeat, *omniñò non* jurare sed tantum secundum quid, *non omniñò* jurare, hoc est, non temerarie & quavis levi de causa, aut quolibet modo: adeoque ista particula *Ne*, non accipienda illimitate aut de actione ipsa, sed restricte & de Actionis objecto. Id quod vel ex ipsa negativa signo universalis affirmativo præposita *non omnis*, quæ æquipollet particulari, *quidam non*, inter cætera apparet. *Conf. Eccles. Cap. 10. vers. 12. & c. non est, sum seqq. c. 22. quest. 1. c. 26. X. de Jurej.* Prava namque quorundam hominum temeritas, nil fere absque jurata fide affirmantium, jam salvatoris tempore eò processerat, ut jocosa etiam male assvetis juramentorum formulis vestire non erubesceret, malitiam scil. oris & moris, elegantiam sermonis arbitrans, uti videmus, quod adhuc hodie puerorum quoque lusus & confortia jurisjurandi religioni temerarie insultent. Talis consuetudinis vitium salvatori hoc effatum extorsit, quo jurandi levitatem apud Judæos constrinxit. Ea itaque assertio non omnium juramentorum præstationem interdixit, sed tantum certos abusus abrogare, & depravatas divinæ legis corruptelas à Judæis introductas reprehendit.

TH. VI.

Quinimò præscripta ab ipso Deo jurandi formula *Lev. 19. vers. 12. Deuteronom. 6. vers. 13. c. 10. vers. 20. Servies Deo Domino tuo, & per nomen ejus jurabis.* Et Deum per semetipsum & vitam suam *Genes. 22. vers. 16. n. 14. vers. 21. Deuter. 32. vers. 40. Ezech. 33. vers. 1.* per Animam suam *Jerem. 51. vers. 14. Amos. c. 6. vers. 8.* per suam sanctitatem jurasse, constat ex *Psalms. 89. v. 36. Amos. 4. vers. 2. Matth.*

Matth. 8. vers. 10. Cap. 18. vers. 3. Job. 3. vers. 5. Paul: ad Hebr. 6. vers. 13. Accedit Exemplum Salvatoris, quem aliquoties jurasse ex sacris probatur, præprimis ex Marc. 3. vers. 28. necnon Angelorum, Apocal. 10. vers. 5. & 6. Patriar charum Genes. 14. vers. 22. Apostolorum Rom. 1. vers. 9. 2. Cor. 1. vers. 23. Et illa uxor, quæ alium præter maritum suum admittit, eleganter à Salomone Proverb. 2. vers. 17. dicitur, deserere ducem juventutis suæ, & immemor esse pacti Dei sui, ubi per pactum Dei foedus illud inter conjuges advocato Dei nomine intelligit. Adeoque suo modo ad cultum & venerationem Dei pertinent juramenta, quatenus infallibilem veritatem & justitiam ejus per juramentum confitemur & testamur. vid. Jerem. 4. vers. 2. Jurabis: Vivit Dominus in veritate in judicio & justitia. Add. d. 2. Cor. 1. vers. 23. Ib. Testem Deum invoco. Nec non inter reconciliationis cum Deo remedia recensentur. Quis enim habitabit in tabernaculis Dei? Qui ea, quæ juravit, servat, inquit David Psalm. 15. vers. 4. Præmiaque legitimè jurantium & falsi juriorum poenæ in sacris & prophanis abunde notantur, cotidianaque adhuc experientia comprobantur. Unde tanta Veteres nomen Dei habere veneratione ut subinde ingeminaverint, os prius abluendum ei, qui nomen Dei assumerit. Georg. Rönigin Miscell. Cas. Consc. Cap. 5. p. 109. A qua Veneratione cum Dæmones abhorreant nunquam jurasse leguntur in sacra Scriptura.

TH. VII.

Nec attingimus, quod dubium cuique oriri possit: An contra juratam promissionem plane excipere liceat? Cum nec possit, nec debeat negari, sanctissimam omnino esse debere fidem juratam, cum juramentum arctissimum rei

sacrae vinculum audiat, & pignus, per quod cum Deo contra-
 ctum censetur, frenum injicere dicatur animae, expressum-
 que & specialem demonstrare consensum, atque secun-
 dum Dionys. Halicarnasf. *Lib. 6. Antiqu. Rom. ultima si-
 des intra homines, tum Græcos tum Barbaros, quam nulla
 delebit ætas, sit ea, quæ per jurata pacta sponsores adhibet
 Deos. Conf. Grot. de J. B. & P. libr. 1. cap. 13. §. 1. Pufend.
 de J. N. & G. lib. 4. Cap. 7. Sanderson de obligat. Juram.
 Praecl. 1. §. 6. adeoque suo modo ad venerationem &
 cultum Dei pertineat, quatenus infallibilem veritatem &
 justiciam ejus per juramentum confitemur & testamur.
 Addat Jerem. 4. vers. 2. *Jurabis: Vivit Dominus in veritate
 in Judicio & in Justitia, 2. Corinth. 1. vers. 23. Testem Deum
 invoco.* Ejusmodi Exceptionibus autem videtur honor
 numinis & cultus divini aestimatio vilescere, sanctaque do-
 ctrinae Autoritas minui ac contemptui fieri inter alios, cum
 involvant quandam illusionem *cl. unic. X. de Renunc.
 iniquitatem. L. 11. C. de rebus cred. improbitatem. L. 14. ita
 explicante Godofredo ibid. num. 5. C. de Testam. & vitium
 abominabile, Lambert. de Jure Patron. p. 2. L. 2. quæst. pralim.
 7. art. 1. n. 7. quippe ab ipso Deo probabile, Exod. 20. v. 7.
 Matib. 5. vers. 33. Psalm. 15. vers. 4. & vel tot Exemplis
 Israëlitarum rejectæ Jos. c. 9. §. 18. & 19. Cap. 2. per tot. &
 Cap. 6. vers. 22. 23. Laudat inde Cicero Libr. 3. Off. Regu-
 lum, quem nec Patriæ, nec suorum amor retinere potuit,
 quo minus fide hosti jurata data ad crudelissima pœnarum
 supplicia rediret: & Pomponium Tribunum, qui ser-
 vaverat id, quod terrore etiam coactus juraverat, *nam tan-
 tum, inquit, temporibus illis jusjurandum valebat.* Quam
 fidem juratam ejusque observationem Q. Martius apud
 Liv. Libr. 44. Cap. 1. nec non ipse Livius Libr. 21. Cap. 7.
 una**

una cum Gellio *Libr. 20. cap. 1.* palam inter causas incrementorum Populi Romani dum ex parva origine ad tantam amplitudinem pervenerat, in Saguntinis ponit: *Ceterum*, inquit, *in tantas brevi creverunt opes, seu maritimis, seu terrestribus fructibus. seu multitudinis incremento, seu sanctitate disciplina, qua fidem socialem usque ad perniciem suam coluerunt.* Imo & inter reconciliationis cum Deo remedia censeatur. *Quis enim habitabit in tabernaculis Dei? quia ea, quæ juravit, servat, inquit David Psalm. 15. vers. 4.*

TH. VIII.

Quamvis pariter nihil ipsis his Exceptionibus in se spectatis pravitatis esse, nihil quod fidei aut rectæ rationi repugnet, imò omnia eisdem potius favere, vel inde satis clarè elucescat; quod ipsæ divinæ comminationes in infinitum quasi agentes de penitus extirpandis gentibus semper sub tacita illis JCtis solenni clausula: *Rebus sic stantibus*, accipiendæ; ceu Deus ipse hoc modo se declarat apud *Jerem. Cap. 18. vers. 7. seq. Gen. 20. v. 3. Exod. 32. vers. 14. 1. Reg. 21. 29. 2. Reg. 20. vers. 1. Esaiæ 38. vers. 1. Jon. 3. v. 5. & 11. Addt. Grotius de J. B. & P. L. 2. c. 13 S. 3. n. 3. & promissionem juratam ex superveniente malitiâ revocat 1. Sam. 2. vers. 30. c. non semper 22. quest. 4.* Prout & ipsum mandatum divinum de extirpandis Cananitis conditionatum erat, si sc. arma sumserint contra Israëlitas. Cum ergo reliqui omnes armati restituerint Israëlitis, & illud dicitur factum à Domino, ne gratiam impetrarent *Jos. 11. vers. 10.* præsumitur etiam hanc Gibeonitarum submissionem à Deo factam, ut gratiam impetrarent. Quin imò Gibeonitis ad verum Deum conversis omninò parcendum erat, etiamsi nulla gratia ipsis fuisset promissa. *Conf.*

Pn-

Pufendorff. de J. N. & G. L. 4. C. 2. §. 7. & Franzk. Lib. 2. Resol. 4. n. 5. & seq. Idem dicendum ad juratam illam promissionem, quâ exploratores Rahab incolumitatem promiserunt. Jof. c. 2. & 6. v. 22. & 23.

TH. IX.

Nec ex alia quam abusus ratione exceptiones nostræ Clericis *clém. unic. de Renunc.* quodammodo prohibita videntur: ne Ecclesia, quæ justitiæ cultrix & auctrix *1. F. 13.* & à cujus Actibus fraus omnis sollicitè excluditur *c. 5. X. de Donat.* relicta, præprimis super promissione tam firmiter facta, variandi licentiâ, laqueos cuiquam parare videatur *arg. c. 3. pr. de concess. preb. in 6. c. 42. c. 17. quest. 1.* Quâ enim ratione aliàs & ipse Decalogus temeraria & illicita juramenta prohibet, ne præstentur, eâdem adversatur illa temerè præstita, ne porrò, quæ mala sunt, observentur. Factionem prohibens, multò magis consummationem, & in malo commisso perseverantiam odit. Adeoque de re illicita præstitum juramentum servans peccatum peccato cumulare, & iram & vindictam divinam bifariam in se derivaret, quam ut præstatione promissi illiciti omnipotentis Animadversionem effugiat. Unde quid sentiendum de Voto Jephthæ *Jud. 11. vers. 31.* facile apparet, vid. *Bald. in Cas. Consc. L. 2. c. 9. cas. 18.* Hinc reprehenditur Herodes *c. unusquisque 22. quest. 8.* qui jurisjurandi pratextu, quò tamen non obstringebatur, Johannem trucidare non verebatur *Matth. 14. vers. 14.* & laudibus evehendus David, *c. si aliquid 22. quest. 4.* ubi justus, jurisjurandi de tollendo Nabale & extirpanda domo ejus transgressor pepercit potius, gratis Deo peractis, quod per Abigailem retractus à pessimo proposito fuerit, *1. Sam. 25. vers. 22. 23. Add. Grocius de J. B. & P. L. 2. c. 13. §. 6.*

TH.

Hoc tantum commemoramus, quod post lapsum, Protoplasterum mens hominum Affectibus nimis plus dedita ad malum & fallacias inclinēt, ut haud raro intelligamus ea, quæ nudius tertius promiserant homines, hodie malitiosa negare *Lips. ad Belg. Epistol. 100.* prout jama olim de suo seculo conquestus est Plautus in *Aulul.*

Heus tu, inquit, nostra aetas non multum fidei gerit,

Tabula notantur, adsunt Testes duodecim.

Tempus locumque scribit Actuarius,

Tamen invenitur Rbetor, qui factum negat.

Et sic etiam multa Consilia in favorem partis, doli ac fraudis machinandi causa instituta L. 1. *pr. junct.* §. 21. *ff. de dol. mal.* vel cum læsione Juris, seu captione alterius, L. 11. §. *fin. de interr. in jur. fac.* ex lycophantia, seu nimis callida & malitiosa promissi interpretatione, ut loquitur *Dürr. in Etic. Inst. Part. 3. Sect. 2. c. 12.* dum sapius illa, quæ clara & recta esse debent, cavillosis glossematibus, minutis anilibus & pueris vix dignis ambagibus destruere satagunt. *Liv. L. 5. Hist.* Cujusmodi varia selectiora Exempla exhibet *Petr. Müll. Presf. Dom. Illustr. Cap. 9. post. 5.* & *Joa. chim. à Beust. ad Rubr. de Jurejur. num. 1.* Cum perfidis, queis nec Ara nec fides, nec ulla firma pactio est, atque Ciceronis [pro Roscio] verbo, ex fraude, fallentiis, mendaciis constare toti videntur, causa nunquam deficiat, cur promissis non stent, sed semper aliquem fraudi speciem Juris imponant, *Liv. Lib. 9. c. 11.* & tunc, cum maxime fallunt, id tamen agant, ut viri boni videantur, *Cic. lib. 1. Off.* Atque secund: *Plaut. d. 1. Act. 4. Scen. 10.*

B

Nullus

*Nullus est tam parvi pretij
Quin pudeat, quin purget sese.*

TH. XI.

Quinimò, sæpissimè de factis alienis iudicium nostrum fallitur, ut quænam ex illis imitanda nobis sint, discriminari vix queamus. Insuper in applicatione quoque Exceptionum, quæ ab aliis factæ aut approbatæ, ad eam, quam nos opponere proposuimus, erratur frequentissimè, dum circumstantias, quarum mutatione ipsa quoque mutantur promissiones, vel omitimus planè, vel non omnes tamen, vel easdem, nostris promissis adhibemus. Id enim solenne nobis est maximè, ut Affectibus & cupiditatibus nostris nimium indulgentes, pollicitationes aliorum oblique spectemus, & in usum nostrum vertamus, non attentis forma, sine, modò, & circumstantiis, quæ nostro desiderio fortè contrariantur. Aut, si omninò alium novimus non fecisse aut approbasse Exceptionem simpliciter & absque modo & sine legitimo & circumstantiis debitis, nos tamen omnia illa, pervertimus, vel in Exceptione nostra variamus, unde sæpius peccamus id faciendo, quod alter fecit non peccando. Imò, duplicatur quandoque fraudis causa propria culpa quando perperam eos, quorum Iudicium sequi cupimus, pios prudentesque iudicamus. Illorum enim plerumque volumus arbitrio duci, quos eandem scimus amare viam, quam desideramus ipsi. Nec alienæ Autoritatis æstimatio ex alio fonte promanat, quam ex perduto isto nimio sui Amore, & dum quisque suæ studet utilitati gloriæ & laudi, ex hac æstimat omnes, adeoque eos, quos suis putat favere desideriis, admiratur.

TH. XII.

Novis istis moralistis hodie usitata methodo tam facile succurritur conscientis, ut alacrius nunc e-
 luantur crimina quam committantur, ac non immerito
 congregatio Cardinalium ad expurgationem librorum
 deutorum in eos animadverterit, & quosdam eorum
 libros prohibuerit: Prout Autor Libelli Gallici pro cau-
 sa Jansenistica apud *Gisbert. Voet. Part. 3. Diss. Theol. p. 49.*
 refert.

TH. XIII.

Melius sibi consulere videntur, qui objectum poti-
 us primam & maximam Actionibus bonitatem largiri
 ex communi inter omnes opinione contendunt. Cum
 autem Exceptiones nostræ ratione sui objecti materiales
 sint indifferentes, à fine extrinseco, quem eapropter ob-
 jectum formale aliqui appellant, necessariò sunt restrin-
 gendæ. Solam tamen finis bonitatem, intentionemve
 boni finis moralitatem Exceptionum nostrarum non con-
 stituere, vel exinde manifestum est, quod fieri possit, ut
 finis sit optimus, non autem eapropter calumniosè con-
 tra promissionem juratam excipiendum. Sicut enim ex
 veris principiis (cæteris paribus) non potest inferri falsa
 conclusio, ita nec ex intentione bona electio turpis, teste
 Apostolo *Rom. II. vers. 8.*

TH. XIV.

Quod facillimè concedet, qui naturam mali & boni
 perpenderit. Malum non debet eligi, nec ordinari po-
 test ad finem bonum, nec ex se quisquam boni produ-
 cere aptum est. Nemo certè quod opinamur eligibile di-
 cet esse malum ex sua natura, & quæ tale, quia quicquid
 eligibile, illud est etiam appetibile, nihil verò appetitur,
 nisi sub ratione boni. Sic omninò etiam malo ex ipsius

natura repugnat ordinari posse ad finem bonum; (nisi per omnipotentiam fortè divinam) si enim ad bonum esset ordinabile, expeti quoque deberet: quippe non fertur duntaxat appetitus in finem ab agente propositum; sed & in illa, quæ fini isti obtinenda videntur infervitura. Multo verò minus fieri potest, ut id, quod natura malum est, ex se bonum producat Effectum. Tenebræ non possunt ex se producere lucem, nec arbor mala fructus ferre potest se meliores. Imò, si cuivis ex intentione bona quidvis facere liceret, quæ non foret omnium rerum confusio, nec in hominum societate quicquam foret tutum, & ab injuriis liberum.

TH. XV.

Dicitur hæc ratio excipiendi Moralitatis supra commemoratis Methodus dirigendæ intentionis, tam impia profecto, ut nullum tam enorme committi possit flagitium, quod non excusari per illam & tantum non in genere licitorum haberi queat. Hæc ratione inquit Montalcus *Epist. 7.* cædes, percussiones ac cæteras defendendi honoris vias, imo pravissimas quascunque exceptiones, licitas effecerunt. Nihil enim aliud opus est, quàm ut animus abstrahatur à cupiditate vindictæ, vel in nostro casu ab intentione perjurij, & ad tuendi honoris vitæ, aut bonorum voluntatem conferatur. Alterum enim nefandum, alterum vitio caret. Sic DEO simul & hominibus satisfaciunt. Actus ipsos expetunt homines, intentionem DEUS, ergo hominibus actus, DEO intentionem concedunt. Alia exempla addit Wilhelm. Wendrockius in *Not.* ubi simul artem bene dirigendi explicat: *Bona intentio*, inquit, *illius qui propter aliam sibi insidiam hominem interimit, est voluntas dandi signa excellentiæ & exultationis apud homines*

homines captande. Bona intentio viri nobilis, qui contumeliosam sibi pomum eripere molientem interficit, est voluntas retinendi pomi & servandi honoris, quem in pomo servando constituit. Bona intentio Viri militaris, qui ad duellum provocanti se sistit, est voluntas cavendi ne existimetur ab exercitu gallina & non Vir. Si te concupiscentia non necessitas ad edendum exstimulet, huic parere poteris, sed qua intentione? ut appetitus suis actibus fruatur. Ab alio ad aliud beneficium transilire vis? Non improbat Svarrez modo transeatur tanquam ad pingvius. Ornatum corporis sumtuosum optat mulier? licet, ob finem non malum, veluti ob naturalem fastus inclinationem. Famulos, qui turpibus nunciis funguntur, absolvi posse, docet Baunius, si hoc bonà intentione faciant: sed qua? propter temporalem inquit commoditatem &c. quæ omnia ipsissimis Jesuitarum verbis confirmat.

TH. XVI.

Neque finis etiam, licet junctus cum objecto ad moralitatem exceptionum nostrarum sufficit; sed reliquarum quoque circumstantiarum habenda est ratio, cum non tantum ex essentia, sed ex Accidentalibus, uti aliarum rerum & Actuum moralium, ita quoque Exceptionum nostrarum bonitas aut justitia sit dijudicanda, quippe ad quam se circumstantiæ habent ut accidentia. Circumstantiæ quippe etiam minimæ specificant factum *L. 1. S. 3. ff. ad L. Corn. de Sicar. L. 15. ff. de pœnis*, & uti Grotius loquitur *de J. B. & P. L. 2. C. 13. §. 1.* variant materiam & formam, de quibus agitur, solent habere interjectum aliquod ea latitudine, ut modo ad hoc modo ad illud extremum propius accedatur. Ita enim inter id, quod fieri oportet, & inter id, quod fieri nefas est, medium est, quod licet: sed mo-

do huic, modo isti parti propinquius, unde ambiguitas sæpè incidit, ut in crepusculo, aut in aqua frigida calefcente. Addat *Ziegler p. 500.* Hinc multum in circumstantiis situm esse docet *Arist. Ethic. Lib. 2. cap. 6.* illud demum pro optimo habens, quod omninò se habet, quando, in quibus, & in quos decet, cuiusq; rei causa, & quomodo æquum est: cum aliquid in se, & legitimis adhibitis circumstantiis possit esse optimaum, quod vel unica mutata circumstantia fit pessimum.

TH. XVII.

Nec juramentum immutat naturam & substantiam promissionis, cui accedit, ut v. gr. promissum conditionatum adjecto jurejurando fiat absolutum; sicuti nec Actus speciem transformat, ut, quod donatio fuit, apposito juramento contractus onerosus evadat, & viceversa. Neque in latiori significato, quo à nobis accipitur, promissio jurata novam semper obligationem Deo principaliter quæsitam producit, sed inferendo sapius juramentum confirmatoriũ, obligationi in se validæ, velut accessorium tantummodo vinculum supervenit adeoq; tacitas conditiones & limitationes ex ipsa rei natura ritè fluentes non excludit, sed æque in hac materia ac in alijs tam adversæ partis quærelas, quam reorum defensiones admittit justitia, atq; ex æquò suum cuique tribuit officium, secus enim non justitia, sed summa emergeret iniquitas, sæpeq; condemnaretur, qui fortè absolvendus fuisset. Incidunt quippe sapius tempora, quæ ea, quæ maximè videntur digna justo homine ac fido, commutari, fierique contraria svadent secundum *Senecam L. 4. de Benefic. cap. 35. & 39.* ubi hic ipse sapiens stocius monet, ad omnia cum Exceptione venturum si nihil inciderit, quod impediat. Sapiens enim
utram-

utramque fortuna partem cogitat. Scit, quantum liceat errori, quam incerta sint humana, quam multa consilii obstant, quàm sæpe fieri possit, ut, quæ pertinent ad veritatem, & ad fidem, ea negare interdum, & non præstare, vel ob deficientem conditionem, vel intervenientem compensationem, vel aliam causam. *Addat: Grot: d. L. 2. C. 11. § 6. & 7. L. 3. C. 19. §. 14. cum seq. & Lipf. Manuduct. ad stoic. philof. L. 3. diff. 8.*

TH. XVIII.

Non semper itaque respiciendum quid in quaque promissionis specie in genere pro Jure observetur, verum etiam qualem in ea pro rerum circumstantiis unumquodque Jus requirat, aut admittat moderationem; fieri siquidem potest, ut si quis pertinaciter non habita ratione circumstantiarum alicui juramento insistat, gravius peccet juramentum observando; quàm si id neglexisset; tum, quod temeritatis vel malitiæ culpam in Juramento temerè, vel de rebus illicitis præstito contractam in eodem per promissorum adimpletionem observando, alia sæpè nova contaminet; tum, quod prior admissa, sub prætextu erroris, ignorantia, vel doli excusando, quandoque levior redi, & agendo poenitentiam corrigi; posterior verò in proposito malè suscepto persistens contumaciæ insuper non raro argui possit. Ut locum hic obtineat illud Isidori: *In malis promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum: quod incautè vovisti, ne facias.* Impia enim promissio, quæ scelere adimpletur, c. *in malis 22. quest. 4.* Et tolerabilius habetur stultæ promissionis Vota rejicere, quam per inutilium promissorum custodiam exhorrendam Criminum adimplere mensuram, c. *Si publicis ibid.*
cum

cum temeritatis emendatio nullam inferat prævaricationem, c. 17. c. 22. *quest. 4.*

TH. XIX.

Ex qua ratione Advocatus, qui defensionem causæ usque ad finem litis juramento promissit, in progressu autem ejus iniquitatem animadvertit, durante adhuc processu licitè recedit, secundum *Recess. Imper. de anno 1654. §. über dieses verordnet!* non minus ut Vasallus Domino manifesto injustum bellum suscipienti servire non tenetur, cum ad delinquendum invitandus non sit, ut alieni sceleris minister existat, ne juramentum fidelitatis in vinculum convertatur iniquitatis, 2. *Feud. 7. ibi: Et, si scivero te velle aliquem juste offendere, 2. Feud. 28. pr.* Quapropter de præstatione Capitis Johannis Baptistæ Herodiadi privignæ suæ ex concessa optione petendi ab Herode facta, inter alios bene monet Sauderson *de obligat. Juram. Prælect. 3. Sect. 16. Esto hoc nobis Exemplum in Caucelam, ut meminerimus Juramentum sic indefinite prolatum, cum sua justa exceptione tamen semper esse intelligendum.* Qui enim aliquid indefinite roganti promittit, antequam noverit, quid iste sit petiturus, præsupponit alterum petiturum honesta, moraliter possibilia, non aliis, aut sibi perniciofa. Quæ melius longe observavit quidam Ethnicus, nomine Hippolitus, quem novercæ suæ juramento promittere oportebat se omnia facturum esse, quæcumque ea postulasset; hac verò juratione facta, petiit, ut privignus cum ea libidinem exerceat, cui tum Hippolitus prudenter respondit.

Jurata lingua est, mente juravi nihil.

Quo spectant, quæ de Cydippe refert Grot. L. 2. c. 13. §. 2. ex *Ovid.*

Quæ

*Qua jurat mens est, nil conjuravimus illa.
 Consilium prudensq; Animi sententia juras,
 Et nisi judicij vincula, nulla valent,
 Sed, se nil dedimus, præter sine pectore votum,
 Verba suis frustra viribus orba tenes. &c.*

TH. XX.

Omniū optimè principia Exceptionum nostrarum ex convenientia cum Lege derivari posse videntur, non quidem prout *latissime* usurpatur Lex, pro ordine quò tota rerum universitas ab ejus conditore, conservatore & principio activo regitur, quique etiam res inanimatas concernit. Quò sensu eandem accipit Cicero *Libr. 2. de LL. Lex est æternum quoddam quod univèrsam mundum regit, imperandi prohibendique sapientia.* Atque sic *Proverb. 8. & Job. 38.* abyssò & aquæ marinæ lex quam non transgrediantur, posita esse dicitur, ut hinc omne id, quod homo, brutum, planta, metallum, naturaliter edunt actionis complectatur: hâc lege canis latret verberatus, planta attrahat quod sibi conveniens est, expellat contra, quod est noxium, aurum roboret cor, magnes trahat ferrum. Pertinent huc simulacra rationis, sensus interni & externi, habitus corporis, & omnia illa, quæ non sunt ipsius voluntatis, & moralis cujusdam aptitudinis, qui consistit in regula æqui & boni, qua destituuntur omnes illæ actiones quæ in hac lege naturæ terminantur, licet cum voluntate magnam habeant cognationem, atque simul necessario inferant subesse aliquod Naturæ agens liberum, quod pulcherrimo huic ordini & optatis hisce finium eventibus figuram suam veluti sculpsit, momenta appenderit, exercitium disposuerit; haud secus atque in horologio; licet ipsum aliter moveri, quam rotarum structura ponderum-
 C que

que gravitas permittit, nequeat, illa tamen horaru mordinata & exquisita significatio prodit ingenium atque artificis deliberationem.

TH. XXI.

Nec *angustissime* hic accipienda pro LL. tantum XII. Tab. quæ est significatio *νεγροχρη* ut apud Cic. in *Topic.* Nec *strictius* Rogationem Senatoriam saltem significat, quæ fiebat ad Populum ut in §. 4. de *I. N. G. & C.* & propria est Jctorum atque sic Prætorum Edictis, Scto, Plebiscito, & aliis Juris Romani Speciebus contradistinguitur: sed in *generaliori* & lata significatione pro omnibus partibus juris tam scripti quam non scripti tam communis quam localis à nobis accipitur. Licet accurate loquendo Lex & Jus eadem non sint, sed re ipsa ut latius & strictus, Genus & Species differant.

TH. XXII.

Atque in hac significatione Definitio principii nostri unde deducenda moralitas contra promissionem juratam ab aliis alia affertur, quas magis populares & rhetoricas descriptiones quàm dialecticas & accuratas definitiones appellat Rittershus. ad d. §. 4. *Inst. de J. N. G. & C.* Alia enim est definitio Papiniani l. 1. ff. de LL. alia Demosthenis l. 2. pr. ff. Eod. alia Chrysippi d. l. 2. in fin. alia Ciceronis d. L. 2. de LL. alia Gellii ex Capitone *Libr. 10. Cap. 10.* ubi etiam Plebiscitum complectitur. Nobis videtur esse norma à certo quodam principio ad actiones humanas, adeoque etiam ad exceptiones contra promissionem juratam, ad id quod justum est dirigendas, præscripta.

TH. XXIII.

Quæ definitio constat genere & differentia specificâ. Genus est *Norma*, quæ nihil aliud est, quam regula, seu men-

mensura, cui respondere & convenire aliud debet. Sicque Genus semper latius est Definitio: omnis enim lex est talis rerum agendarum regula, non contra. Differentia specifica est in Efficiente, Objecto & sine. Efficiens est certum principium, quod in genere alterius origo dicitur, & communiter dividitur in Causale, & non causale. Illud vel internum est, Materia & Forma; vel externum: ut efficiens & finis. Hoc vero vel Cognitionis Primum & Secundum, vel Numeri & Ordinis, vel Morale asseritur. Ad quas Principiorum divisiones plerasque quaslibet leges referre solent.

TH. XXIV.

Principium supponimus morale, quod agit svadendo, dissvadendo, jubendo, vetando, permittendo; absque actione quadam physica. Ut sic Principium Efficiens coincidat cum causa efficiente ad distinctionem reliquarum causarum; quæ omnes sunt principia reali aliquid in fluxu producentia. Quamvis in genere omnes causæ propriè tantum rerum naturalium sint, per analogiam autem in rebus moralibus traduntur ad similitudinem naturalium; ita, ut nihil aliud inferant, quam impulsivæ; quia principio morali effectum quendam moralem producunt, atq; svadendo *l. 1. C. de R. C. dissvadendo §. 10. Inst. de Nupt. jubendo, exemplo XII. Tab. §. 1. Verb. abstinentium est Inst. de Nupt. & passim in Codice, ac deniq; vel simpliciter *l. 5. ff. de Testam. & qui testam. fac. poss. vel cum singulari indulgentia l. 26. C. de Usur. l. 10. §. 4. ff. de Minor. l. 1. C. de Jur. & Fact. Ignor. vel cum rædido, dissimulatione & tolerantia in tit. de Conub. l. 7. §. 4. ff. de Pact.* permittendo absolvuntur,*

Estque hoc Principium Efficiens vel *dependens* vel *independens* seu π *αὐτόπαρον* primum ex infinito apparens, & omnia movens, DEus, qui homines, postquam fraude mali Dæmonis seducti vim intelligendi excellentissimam & perfectionem voluntatis amiserant, per naturales motus atque stimulos conscientia & dictamen rectæ rationis sui officii monere voluit, ad coercendum libertatis & arbitrij in quo conditi erant abusum, & licentia terminos statuendos; cum antea, licet non confirmati essent in statu isto, sed in perfectionis hujus ad summum gradum, cujus creatura talis capax est, eversione, vid. Becmann. *Doct. Moral. Cap. 4. §. 9. in fu.* tamen ob summam illam intellectus & voluntatis perfectionem congrua atque adversa nostræ naturæ facile perspicentes ultro & citra legem illa observarent, hæc omitterent. *Dependens* proximum omnium legum existit Ratio, qua mediante magistratus leges inducit, subditus recipit, & sine qua nec vivere nec subsistere lex potest; cum sit anima legis *l. 16. de LL. add. l. 11. eod.* ubi dicit Jctus: Quod in his quæ contra rationem juris constituta sunt, non possumus Juris regulam sequi, & quod jus singulare contra tenorem rationis introductum sit. Cum enim ratio causa sit, ut omnes illi, quibus lex data est, huic obligentur; si accidit, ut aliquis aut casus quidam excipiatur: legeq; quæ tamen omnibus simul lata est, non teneatur: tollitur hic causa legis: & itaque in hoc ipso contra rationem juris aliquid constitutum est: quod enim contra tenorem rationis sit, hoc est, causam, cujus vi lex est; jus illud non potest esse, nisi singulare: & quia singulare est, contra regulam juris, non potest in hoc regulam juris sequi, alias enim ratio legis & consequenter
lex

lex ipsa tolleretur : nec amplius dici posset , illam contra
juris rationem esse receptam, quippe cujus nulla constitu-
tio, & hinc nec exemptio esset.

TH. XXVI.

Finis legis nostræ est id quod justum est. Quò ulti-
mò tendit Principium ut omnem Legem & hinc actionem
efficiat justam & bonam. Non quidem diffitemur, dari
etiam leges injustas : cum non tantum in ipsis scripturis
Legum iniquarum *Jes. 10. vers. 1.* mentio fiat; sed etiam
si Diaboli post lapsum in suos sibi que operatos divini-
tus indultam potestatem spectamus fortassis diabolicas
plane leges in medium producere liceret, qualis sagis &
magiæ deditis, alijsque malo dæmoni devotis posita repe-
riuntur. Quò pertinent simul Leges omnes gentibus
olim & hodie in orientali plaga Idololatriæ præscriptæ.
Quam enim severis legibus cultores suos contineat in
officio execrabilis humani generis hostis, quam horrendum
Dæmonum in Sinenfes ac Japonenses imperium, re-
centiores præprimis historiarum Scriptores attestantur.
*Vid. Descript. Regni Japonens. à Christoph. Arnoldo Edit.
p. 504. Erasmi Francisc. Geschicht. Kunst und Sitten-Spie-
gel ausländischer Völker Libr. 2. Cap. 5.* Lex justa tamen
maximè propriè lex est, solaque de jure obligandi vim ha-
bet, quam lex injusta sibi tantum vindicat de facto. Imò
lex, si non absolute semper; secundum intentionem
duntaxat ad minimum & mentis conceptum pro modulo
rerum & personarum legibus dirigendarum bona & justa
dicenda : cum nihil appetatur nisi sub ratione boni, us
supra thesi 14. deductum.

TH. XXVII.

Nunc porrò expediendum quod (I.) Exceptiones

contra Promissionem juratam sint normatum seu regulatum quoddam ut ita loquamur, & propterea opus habet aut regula seu norma, ad quam dirigantur, (2.) quod Leges illam normam Exceptionum nostrarum constituant, donec (3.) quanam leges harum Exceptionum normam absolvant, plenius indagatur.

TH. XXIIII.

Quin morales hominum Actus ad certam normam instituuntur, nemo unquam dubitavit: Objectum enim rei cujuscunque in genere est, in quod quis vult finem inducere: omnes Actiones autem humanae ad justitiam conformanda, quatenus scilicet ab homine, ut homine, seu agente libero & rationali, non autem à solo appetitu sensitivo motuque Physico proficiuntur. Hinc Gajus omne Jus ad hominem refert *L.g.d. 7. & 7.* Cum itaque Exceptiones nostrae actionem moralem non tantum in latitudine sua, quatenus accipitur moralitas pro Actionis libertate, seu contrarietatis seu contradictionis, uti ex Metaphysicis notum, sed etiam in restrictione ad bonitatem aut malitiam inferant, [habent enim respectum tum ad voluntatem, à qua ut principio dependent, tum ad ea, circa quae versantur. Priori respectu involvunt Actionem liberam, in quantum nimirum à libera hominis voluntate vel elicite vel imperatè proficiuntur; posteriori ratione respiciunt Objectum, Finem, & circumstantias alias.] Hinc primum illud, nimirum, quod Exceptiones nostrae regulatum seu normatum dici mereantur, vel ex ipsa earundem natura hac ratione probatum sufficiat. Regulatum enim nihil aliud est, quam illud, quod respectum habet ad regulam, vel quod ejusmodi est natura, ut requirat regulam quandam, secundum quam Judicium de eò institui verè possit.

TH.

Quod autem hæc norma & Regula Exceptionum contra promissionem juratam ipsa lege determinetur nulla difficultate probatur (1.) ex ipsa Legis natura, quæ omnino non una Vice per regulam definitur. Crysiippus summæ stoicæ sapientiæ Philosophus definit eandem *L. 2. de LL.* per Regulam justorum & injustorum, Grotius per Regulam Actuum moralium, Pufendorf per Regulam honesti vel turpis. Quibus suffragantur ex Patribus Theologis & Philosophis alii complures. Quin imò Lex sapius pro quavis norma, ad quam aliquid agimus, accipitur. Ut, cum Cicero *lib. 3. de Orat.* difficilius esse, ait, oratione uti, quam versibus, quod in his quædam certa & definita Lex sit, quam sequi oporteat. *Et Horat. lib. 4. Carm. Od. 2.*

Pindarus

Seu per audaces nova Dithyrambos

Verba devolvit, numerisque fertur

Lege solutis.

Probatur (2.) ex similitudine regularum Naturæ & (3.) Artis, vel denique (4.) ex comparatione *boni* in Philosophia practica, cum *vero* in Philosophia theoretica.

Uti enim ad bonitatem & malitiam naturalem Actus naturalis æstimandam requiritur mensura aliqua, secundum quam de perfectionibus naturalibus adesse debitis, aut privatione earum, tanquam secundum legem; non minus ac omnis operatio artificialis seu effectiore quirit aliquam normam, secundum quam opus effici non saltem, sed etiam Effectum examinari debet, an bonum an malum, sit artificialiter, quæ norma vocatur Regula Artis; ita quo-

quoque Exceptio moraliter bona vel mala requirit regulam aliquam, cujus subsidio moralitas ejus perspicui & accuratè dijudicari possit. Quamvis norma in aliis rebus specialibus indigetur vocabulis: Ut in Mathematicis sit Circinus, in Geometria linea, in optica tubus opticus, in Fabrili perpendiculum, & in ceteris mensurationibus ulna, cubitus, pertica & si quæ alia. Et sic actiones morales justæ appellantur, quatenus cum præscripto legis conveniunt, ut opera manu facta, quæque ad artificis præscriptum quadrant, vel quævis alia quibus nihil deest requisitorum ad tuendum nomen justa vocari probatæ latinitatis authores docent. Inde leguntur passim justa magnitudo, justum pretium, justum volumen, justum tempus &c. quibus omnibus debitam quantitatem aut numerum quo normæ instar sese habent, rebus istis inesse significatur. Normam enim dicimus, ad quam aliquid dirigitur & conformatur. Qua ratione norma dicitur, ad quam artificiosè Equus tractatur, ut nunc alternò gressu crura explicet molliter, nunc præstet. Quam ex Gallorum Poëtis non nemo ita canit:

- - - - *Qua flectitur audit habenas,
Et promptam exhaurit virgâ moderante palve-
strem,*

*Volvitur in gyrum, curvosque recolligit orbes,
Consistit nutu, cursu volat.*

TH. XXX.

Sicut insuper in Philosophia theoretica, quando Res cognoscibiles sunt vestigandæ, opus habemus mensura aliqua, cujus ope de veritate & falsitate Rei certi esse queamus alias enim dubii semper hærebimus, nec verum finem

nem unquam obtinebimus, ita quoque de bono & malo in Philosophia practica res se habet. Quin id affirmare non dubitamus, majus omnino quam aliunde ex Actionis malæ cognitione doctrinæ nostræ Lumen affundi: cum malitia moralis, quod largiuntur omnes, formaliter quandam inferat difformitatem, & recessum; omnis autem difformitas est respectiva, & regulam quandam innuit, à quâ fit illa difformitas. Prout item omnes disciplinæ sive majores, sive minores, sive instrumentales, quarum finis est operatio, vitium pro objecto habent: Theologia nempe vitium animæ, medicina vitium corporis, Ethica vitium morum communium, œconomia vitium morum œconomicorum, politica vitium morum politicorum, Grammatica vitium Orationis, Logica vitium rationis, seu trium mentis operationum, singulæ singulis ad id idoneis regulis ac mensuris emendantur & ad singularem cujuscunque finem diriguntur, sic pariter & à regula quadam seu norma actiones moraliter vitiosæ in republica ad justum reducendæ.

TH. XXXII.

Regula hæc nulla potest esse alia, quam Lex: quia malum ita penitus pendet à lege, ut, si nulla esset Lex, nullum etiam esset malum. Nam ubi nulla Lex, ibi nulla difformitas, ibi nulla transgressio, teste ipso Apostol. *Rom. 4. v. 15.* & per consequens, nulla malitia. Quod ulterius, illustratur ex dicto Pauli *ad Rom. 17. vers. 17.* ubi dicit: *nesciebamus concupiscentiam, nisi Lex dixisset: non concupisces.* Per Legem enim est Cognitio peccati *Rom. 3. vers. 20.* Et speciatim ex definitione peccati, quam proponit *Job. 1. Epist. 3. vers. 4.* quando per ἀνομίαν id ipsum describit, quem sequitur Augustinus *contra Faust. L. 12. C. 27.* cum dicit

D

Pec-

Peccatum esse dictum, factum, vel concupitum contra Legem.
 Si itaque peccatum seu malum morale Theologicum est *avopia*, bonum morale theologicum erit *eivopia* vel *euvopia*, & in tantum laudandum in quantum cum lege divina morali tanquam norma & mensura sua consentit. Cur ergo non similiter judicemus de bono & malo morali philosophico & juridico? Quid quaeso obstat dicere quidditatem hujus in aberratione à lege illius in convenientia cum Lege tanquam norma & regula sua consistere.

TH. XXXIII.

Quamprimum itaque se offert Exceptio quaedam contra promissionem juratam, voluntas quæ quidem est proximū agendi principium; at cæca, ut dici solet, potentia, non potest ex se malam à bono dignoscere, & ideoque nec ipsa sibi Lex esse potest, sed ratio inquisitiva mox ad conscientiam recurrit, ejusque dictamen exposcit: cujus munus proprium est, Exceptionem istam examini subicere & hoc factò, num sit opponenda, an omittenda, judicium ferre, atque pro judicio lato voluntati dictare, i.e. libero arbitrio eligendam vel non eligendam proponere. Ne verò conscientia in isto suo Examine judicio & dictamine aberraret, nec voluntatem cœcam ipsa similiter errans seducat, certam quandam normam & Legem oportet existere, ad quam institui possit Examen.

TH. XXXIV.

Legis autem hujus ita in genere consideratæ Philosopho ex subjecti consideratione occasio dividendæ subnata est. Contemplatur enim hominem velut sui Arbitrii, nec alieno arbitrio ac potestati subjectus in Civitate, Societate illa perfectissima, vivit; vel ut à Domini, Mariti, Patrisfamilias autoritate Actionum suarum libertas dependet.

det. Quod liberis istis hominibus commune est jus politicum, & à Civitate Civile, alterum Oeconomicum vocat, nec simpliciter; sed *κατ' ἐπιχώριαν* juris appellatione dignatur, *Libr. 5. ad Nicom. c. 6.* Nomine Juris Civilis autem non ut Jcti, Jus illud quod in Civitate quadam à superiore peculiariter constitutum, atque Juri Natura & Gentium contradistinguitur, intelligit, sed omnia jura continent, quibus homines in Civitatibus inter se uruntur, adeoque illud in *naturale & legitimum* subdividit. Nos, cum Thomasio *Tab. Etb. 25. de Jure, per legitimum* intelligimus *Voluntarium*, atque sic dividimus Legem in *naturalem & voluntariam*, quam iterum subdividimus in *divinam & humanam*, & hanc quidem in *Gentium & Civilem*. Sed cum temporis ratio coetera jam annectere non permittat, illa commodiori occasione superaddenda reservo. Interim Deo T. O. M. pro praestito suo auxilio refero gratias decentes, insuper implorans, ut quoque futuras Actiones quam clementissimè secundet, quò vergant in sui sanctissimi nominis gloriam, proximi incrementum & proprium emolumentum. Te verò L. B. ut hunc laborem amico Animo perlegas, ac modestè de eo sentias, obnixè rogo.

SOLI DEO GLORIA.

COR-

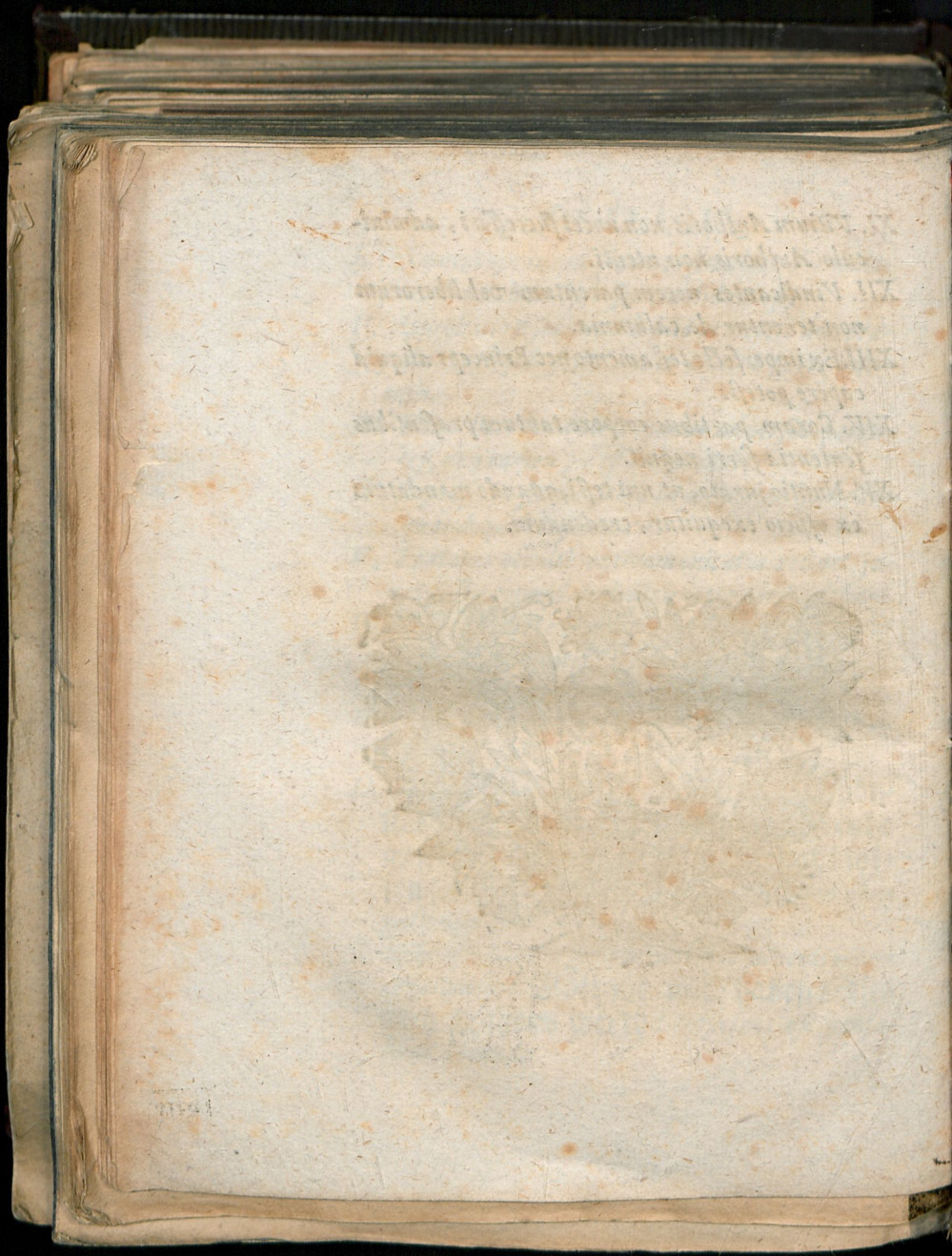
COROLLARIA.

- I. Testamentum in quo femina simulata Virum testis est adhibita, ipso Jure validum est.
- II. Approbatio testamenti à filio præterito non præjudicat reliquis fratribus in minore parte institutis.
- III. Filius licet levaverit manus adversus parentes, non tamen potest exheredari.
- IV. Impensa in studia facta in collatione bonorum quandoque conferuntur.
- V. Prælatus occultè excommunicatus retinet jurisdictionem quamdiu toleratur per Ecclesiam.
- VI. Heres ex parte, licet omnia bona hereditaria possideat, non potest in solidum conveniri.
- VII. Dicitum Agnoscantis ad torturam sufficit.
- VIII. Æstimatio rei dotalis non semper involvit alienandi facultatem.
- IX. Verba ad virginem scripta: Mein allerschönstes Kind / du bist meine einzige Freude auff dieser Welt / Ich kan dich nicht lassen: non sunt sufficientia ad inducendam obligationem sponsaliorum.
- X. Responsio hæc virginis ad alicujus juvenis interrogationem: Wolt ihr mich haben? Ist auch Fragens werth? sufficiens est sponsalibus inmundis

- XI. *Vitium Authoris non nocet successori, adminiculo Authoris non utenti.*
- XII. *Vindicantes necem parentum vel liberorum non tenentur de calumnia.*
- XIII. *Ex imperfecto testamento nec Princeps aliquid capere potest.*
- XIV. *Coram partibus corpore tantum presentibus sententia ferri nequit.*
- XV. *Nuntio jurato, ut uni testi, quando mandatum ex officio exequitur, credendum.*

100

ULB Halle
001 608 150

3

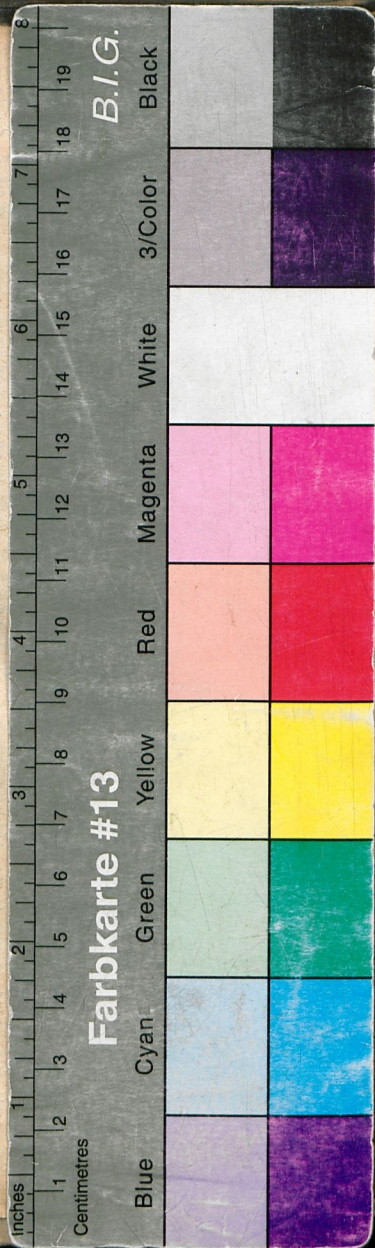
sb.

v308

v317

B.I.G.

Farbkarte #13

12

22

Q. F. F. Q. S.
DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA,

DE EO 1702, 6
QVOD JUSTUM EST
CIRCA EXCEPTIONES CON-
TRA PROMISSIONEM JURATAM,

P. 78

QVAM
DIVINA AUXILIANTE GRATIA
IN ILLUSTRIS OMNIUM SCIENTIARUM
UNIVERSITATE ERFURTENSI
AUTORITATE & CONSENSU
INCLYTI JURECONSULTORUM ORDINIS
PRO LICENTIA,

Summos in Utroque Jure Honores & Privilegia
Doctoralia rite capeffendi,
SUB PRÆSIDIO

Prænobilis, Consultissimi ac Excellentissimi,
DOMINI

JOHANNIS PHILIPPI
Streit / JCI,

PER-ANTIOVÆ HUIUS UNIVERSITATIS RECTO-
RIS MAGNIFICI, ELECTORAL. REGIMINIS CON-
SILIARI, nec non FACULTATIS JURIDICÆ
h. t. DECANI, &c &c.

Eruditis publicè examinandam sistet

Samuel Richter / Vrat. Siles. Pract. Jurat;
AUTHOR & RESPONDENS

Ad diem 19. Octobr. A. O. R. 1702.

ERFORDIÆ, Typis GROSCHLIANIS, Acad. Typogr.

